

Den lille Flensborg-dreng vender hjem

Af
OLE BERGH

En sommerdag i 1948 stod Harro Stachelhaus på Tvis station ved Holstebro med sit navneskilt om halsen og anede ikke, hvad der skulle blive af ham. De 11 andre Flensborg-børn var hentet, og han stod alene tilbage. Harro var syv år og lignede en forvokset, pilmager fugleunge. Der var nød i Flensborg endnu tre år efter den tyske kapitulation.

Fatter og mor var der nu godt nok. Sådan har Harro kaldt sine plejeforældre siden. De skulle jo finde knægten, før de kunne tage sig af ham. I går havde de ham igen - på Limfjordsøen Venø, hvor Hans Østergaard og hans kone Dorthea har drevet landbrug, og hvor Harro Stachelhaus og hans familie har besøgt dem flere gange siden de magre dage. Plejeforældrene på Venø er omkring 80 år nu, men ubehaget ville, at Dorthea netop er, hvad Hans Østergaard kalder sereviceeftersyn på sygehuset i Holstebro. Men der jo ingen vej til Holstebro nu om dage. De tog straks afsted.

Denne gang kom Harro, hans kone Hanne Mette og de to yngste, Marie Louise og Ole i deres havkrydser. Det var noget andet end den hulkindede dreng i 1948. Harro Stachelhaus er mildest talt blevet et stort brød med flagrende fuldskæg i den stive kuling.

Gensynet er lige hjerteligt hver gang. Fatter og mor fik fire børn på alder omkring Harros. Som barn kom han på besøg hver sommer hele skoletiden igennem, og

Harro Stachelhaus genser sit plejehjem på Venø i de magre år lige efter krigen - og husker kaos og børnebander, han selv var med i. Det gjaldt overlevelsen, og det gik godt

han betragtes stadig som en af deres egne. Det ser man tydeligt i familiealbum'et. Men forudsætningerne er dybt forskellige.

Harro var fire år, da Nazityskland kapitulerede. Hans far var marinesoldat og faldt under russisk angreb få måneder før krigsafslutningen. Hans mor og hans bedstemor sad tilbage med to små drenge og oldefar i deres lille lejlighed, hvor eet værelse var til rådighed. De to andre rum var sat til med østtyske flygtninge. Alle bekvemmeligheder iberegnet køkken og wc var til fælles afbenyttelse af en halv snes mennesker. Det var mindre væsentligt. Det væsentlige var at få noget at spise og noget at brænde.

De stjal og de tuskede

Hvad gjorde en fire-årig dreng, der voksede op i dette kaos af nederlag og sult?

- Han gjorde som alle de andre slyngler, der strøg rundt i gaderne og i omegnen, siger Harro Stachelhaus. Vi stjal, hvor vi kunne komme afsted med det. Hos bønderne var det fortrinsvis kålrabi. Der var ikke andet at komme i nærheden af. Den gang spiste vi kålrabi i alle tilberedninger og med god appetit, men ikke med lyst. Jeg har aldrig rørt den frugt siden.

Mor var sporvognskonduktør, og bedstemor vaskede for

en slagterfamilie. Det sidste var en lykkens tilskikkelse. Hun tuskede sig til pølserester og fedt og en portion blod nu og da. Disse herligheder stod man ellers i kje for i mange timer. Gulsot og byldepest florerede med denne ulækre og inficerede ernæring, men vi overlevede på den.

Brødrationen kunne fordeles med fire skiver til hver pr. dag. Mens oldefar levede, fik vi børn det halve af hans ration. Han syntes ikke, at der var grund til, at gamle folk spiste så meget.

Mens der var krig, sultede vi ikke, uanset hvor stramme vilkårene var. Fordelingen fungerede, og ingen led direkte nød. Men efter kapitulationen blev der kaos. Slesvig-Holsten kom i den engelske besættelseszone, og hvordan skulle briterne kunne administrere det kaos, der væltede frem af sammenbruddet? Flygtningestrømmen fra øst var pumpet ind sydfra endnu inden krigsafslutningen, og presset fortsatte.

Børnene fik mange våben

Nord fra kom de tyske styrker, der havde besat Danmark i fem år. Nu gik de hjem og blev ved Kruså jaget over grænsen. Historien siger, at de alle sammen blev afvæbnet, før de forled Danmark,

men det er ikke rigtigt. Nogle kompagnier ville simpelthen ikke og traskede videre med deres våben. Men hvad skulle de med alt det skidt? Syd for grænsen smed det fra sig i grøfter og huller, og det var årsagen til, at børnene var så velforsynede. Man leger - og så selv om der er kaos og nød. Vi legede ikke med flitsbuer og trævåben. Vi havde rigtige revolvere, geværer og maskinpistoler plus ammunition i lange baner, og det var et problem omkring drengebånderne af store børn. Jeg husker ikke, at vi nogensinde brugte ammunitionen. Da der kom lidt mere styr på tingene, blev vi med faste mellemrum omringet af politi, der fjernede alt, hvad der var af stjålne våben og ammunition, men meget af det kom aldrig under kontrol. Det var ikke et krigs- og kapitulationsfænomen. Nøden og de abnorme tilstande fortsatte helt op i 50'erne.

Vi unger tiggede alt det vi kunne - når vi ikke stjal. Det er moralsk forkasteligt i aller højeste grad, det har jeg fået forklaret senere. Den gang handlede det om noget andet, simpelthen at eksistere.

Brød for chokolade

Vi havde meget at gøre med de engelske besættelsestropper. Vi bar udrustning for dem og gjorde os i det hele taget heldigt bemærkede. Belønningen var cigaretter og chokolade. De første var direkte hård valuta, og chokoladen styrkede vi til bageren med. Han kunne bruge det som pynt og kvalitetsforbedring af de kager, som englænderne selv købte. Vores betaling var brød, som vi bar hjem.

I de år blev Flensborg en by på over 100.000 indbyggere.

Harro Stachelhaus med skægget, plejefar Hans Østergaard og den fynske Hanne Mette, der kom til efter krigen.

Alle lejligheder og huse var pumpede til bristepunktet, og ude i skoven og på markerne lå soldaterne nordfra i huler, og hvor de ellers kunne finde læ. Englænderne standsede dem umiddelbart syd for grænsen. Der var ingen ide i at sende dem videre. Der var kaos nok sydpå, og det var tvivlsomt, hvad de havde at vende hjem til.

Disse værnemagtssoldater sad på en anden værdi, nemlig træerne i den skov, der var blevet deres hjem. Brændsel var et stort vinterproblem. Min mor gik derud med en spand suppe på de pølserester, vi havde fra slagteren plus kålrabi. Før den suppe kunne hun få brænde. En af de soldater, hun handlede med, og som hjalp hende

med at få træet hjem, var en såret infanterist fra Pommern. Han var endt på et tysk lazaret i Aalborg og blev sendt sydpå med alle de andre besættelsesstyrker efter kapitulatonen. Han havde stadig den store bandage om hovedet, men ellers intet af sine private ejendele. De var plyndret fra ham på rejsen sydpå af de folk, der skulle holde orden og se til, at tyskerne kom over grænsen. Det eneste, han havde tilbage, var uret. Det beholdt han i munden, mens de danske hjælpe- re organiserede deres bytte.

Forbindelsen med Danmark

Den sårede soldat fra Pommern blev Harros plejefar.

Det blev et godt og harmonisk hjem, da det hele faldt i orden og kaos blev afløst af vesttysk stabilitet. Men de kan stadig gå ud i skoven på den tyske side af Flensborg fjord og konstatere, at der ikke er bøgetræer tilbage. Det er nåleskov nu – et af flere håndgribelige minder om, hvordan man bjergede sig igennem den gang.

Harro Stachelhaus udtaler sig ikke om dansk kontra tysk. Han fortæller, hvad han har gennemlevet som barn i dette grænseområde. Selv er han dansk i kraft af sin familie på modrene side. Han gik i den danske børnehøve og skole i Harreslev ved Flensborg og fortsatte på Duborgskolen. Der var ingen nationale spændinger i hans

hjem, men på de store dage i Hitler-tiden, når det tyske flag blafrede fra alle vinduer, stak der ikke noget ud fra familien Stachelhaus. Det var i sig selv slemt nok.

Harro kom i den danske roklub i Flensborg, da han blev voksen, og der var god forbindelse med roereovre på den anden side af Lillebælt – bl.a. Assens. Her boede den fynske Hanne Mette, der blev hans kone, nu overassistent på ejendomsskattekontoret i Assens. Harro selv blev uddannet som modelsnedker, siden skibstømrer. I dag er han dansk statsborger i Assens med kone og fire børn plus havkrydser, og hvor skulle de tage hen på sommerferie andre steder end op til fatter og mutter på Vene?